

הערות ותגובות

מרדכי ברויאר

והיא לא תצלח

תגובה למאמרם של תמר ומאיר ורדיגר*

במאמרם על פרשת המרגלים, פירשו תמר ומאיר ורדיגר את הפסוקים הבאים מפרק י"ד בספר במדבר:

כב פי כל האנשים הראים את כבדי ואת אתתי... וינסו אתי זה עשר פעמים...
כג אם יראו את הארץ אשר נשבעתי לאבותם וכל מנאצי לא יראוה.
כד ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו... וזרעו יורשנה.
כה והעמלקי והכנעני יושב בעמק מחר פנו וסעו לכם המדבר דרך ים סוף.

לדעת המפרשים במאמרם הנ"ל, "האנשים" הנזכרים בפסוק כב הם המרגלים הרשעים. ועל פי זה מובן, שהכתוב מנגיד אליהם אחר כך את "עבדי כלב", שהיה בין המרגלים הכשרים. אולם יש לפחות שתי ראיות מכריעות הסותרות את פירושה:

א. לשון הכתוב "וינסו אתי זה עשר פעמים" מתאים רק לכלל ישראל כולו, שאכן ניסה את ה' כעשר פעמים - במצרים, במדבר ובים; ואין הוא מתאים כלל למרגלים הרשעים, שניסו את ה' לכל היותר פעם אחת.

ב. הלשון "מחר פנו וסעו לכם המדבר דרך ים סוף" מתיישבת רק אם נניח שקודם לכן כבר נגזר על העם כולו שלא יראה את הארץ; ואין היא מתאימה כלל אם נניח שהגזרה נגזרה קודם רק על עשרת המרגלים הרשעים.

משום כך על כורחנו אנחנו אומרים ש"האנשים" הנזכרים בפסוק כב הם כלל ישראל כולו. והעובדה שהכתוב איננו מזכיר כאן גם את המרגלים הרשעים תלויה בכך שהמרגלים לא חטאו יותר משאר כל העם. שהרי הם דיברו אמת כאשר אמרו "אפס כי עז העם", ועל כך לא היו ראויים לעונש. העם הוא שפתח בחטא כאשר הסיק מכאן שה' מביא אותם אל הארץ כדי לנפול בחרב. לפיכך היה כלב זקוק להסות את העם אל משה ("ג, ל); ואחר כך הצטרפו גם המרגלים אל החטא של העם כאשר אמרו "לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו" ("ג, לא). והואיל והעם הוא

* ת' ומ' ורדיגר, 'פרשת המרגלים - סיפור בהמשכים', מגדים, ל, תשנ"ט, עמ' 9-21.

שפתח בחטא, גם העונש נגזר מלכתחילה רק על העם. ואילו עונש המרגלים כלול מאליו בעונש העם - כשם שחטא המרגלים נצטרף קודם לכן לחטא העם.¹

ואורשה להוסיף כאן עוד עניין. ניכר מהדברים האלה - וכן משאר דברי המאמר - שמחברי המאמר עיינו רק בדברי חז"ל ורבותינו הראשונים לפרשה זו, אך לא נתנו דעתם למה שנתחדש במדע המקרא בעניין זה במאתיים השנה האחרונות. אולם מי שמנסה ליישב את פשוטו של מקרא על פי דרכי הפרשנות שהיו ידועות בימי הרמב"ן, דומה למי שמבקש לרפא חולה על פי דרכי הרפואה שהיו ידועות בימי הרמב"ם. הצד השווה שבשניהם, שדרך זו לא תצליח: החולה לא ירפא - ופשוטו של המקרא לא יתיישב.

1. וראה עוד את מה שכתבתי בעניין זה בספרי **פרקי מועדות**, ירושלים תשמ"ו, פרק יט.